

Koyun et, süt, yapağı, deri ve gübreleri ile insanlara ekonomik güç veren önemli bir hayvandır.

Hem çiftçi hem de ülke ekonomisini kalkındırmak için koyuncululuğun yaygınlaştırılması gereklidir. Ama bakım ve beslenme koşullarının iyileştirilmesi, öte yandan koyunların saf yetiştirme ve melezleme yolu ile ıslah edilerek verimliliğin artırılması şarttır.

Öyleyse koyuncululuğun doğal ve ekonomik koşulların gerektirdiği yönde gelişebilmesi için, mevcut yetiştirme tekniklerinin geliştirilmesi ve yetiştiricilerin yenilikleri bilmesi ve uygulaması gerekir.

Koyunculuk yapmaya karar verdiğimiz takdirde öncelikle yaşadığımız bölgeyi iyi tanımamız ve ona göre uygun ırkla çalışma yapmalıyız.

Genel olarak Anadolu'nun iç kısımlarında yağlı kuyruklular, denize yakın bölgelerde ince kuyruklular yaygındır.

Yağlı kuyruklu koyunlar Morkaraman, Akkaraman, Dağlıç ve İvesidir. İnce kuyruklu koyun ırklarımız ise Kıvırcık, Sakız, Karayaka ve Merinostur.

DAMIZLIK SEÇİMİ

Bölgemize göre yetiştiriciliğini yapacağımız koyun ırkını seçtikten sonra iyi bir damızlıkla işe başlamak başarıyı arttıran en önemli şartlardan biridir.

Seçilen damızlık;

- Vücudu düzgün ve kusursuz
- Kendi ırkının özelliklerini taşıyan
- Yüksek verimli, hastaliksız, döl verimi yüksek ve uzun ömürlü olmalıdır.

Damızlık olacak etçi koyunda mümkün olduğu kadar büyük, derin geniş ve dolgun bir vücut yapısı gözlenmelidir. Baş kısa ve geniş, boyun kısa ve kalın olmalıdır. Göğüsün geniş derin ve kaburgaların mümkün olduğu kadar dışa dönük olması istenir. Bol et veren sırt, bel ve sağrının düz bir hat oluşturması ve olabildiğince geniş olması istenen etçi özelliklerdendir.

Damızlık sütçü koyunlarda kemikler ince boyun uzun vücut yüksek ve uzundur. Sağrı uzun ve arka bacakları arası büyükçe memeye yer verecek şekilde olmalıdır.

Karın nisbeten gelişmiş memeler yeter büyüklükte ve bezel meme özelliğindedir. Baş kuru, asil ve zarif yapıda olmalıdır. Kulaklar büyük ve nisbeten sarkıktır. Süt verimi ile tanınmış ırklar boynuzsuz veya zarif boynuzludur.

Koçun yumurtaları ne kadar büyükse dölllenme kabiliyeti o kadar iyidir.

SÜRÜDEN AYRILMASI GEREKEN KOYUNLAR

- Dişleri ve tırnakları bozuk olanlar

- Çok yaşlı, çok zayıf koyunlarla kavruk kalmış koyunlar
- Kısır koyunlar, çok az süt verenler
- Yapağı kısa, seyrek ve dökülüyorsa
- Özellikle Merinos ve kıvırcıklarda lekeler varsa
- Yapağı körü varsa

Bu tip koyunlar sürüden atılırlar.

DAMIZLIK KOÇ SEÇİMİNDE DİKKAT EDİLECEK KONULAR

- Kuvvetli ve sağlıklı olmalı
- Irkın bütün özelliklerini göstermeli
- Canlı parlak bakışlı ve hareketli olmalıdır
- Yumurtalıklar torbaya inmiş olmalıdır
- Yapağısı kendi ırkının özelliklerini taşımalı
- Bacaklar kısa ve düzgün olmalıdır
- Sağrısına basıldığında çömelmelidir

Ergin bir koç iyi beslendiğinde ortalama 35-40 koyuna aşabilmektedir.

KOYUNLARDA ÜREME VE DÖL VERİMİ

Koyunculukta başarılı olmak, düzenli ve çok miktarda yavru olmaya bağlıdır. Elde edilen yavru sayısı ne kadar çok olursa sürüde iyileşme o kadar hızlı olur. Bu da hayvanın ırkına ve beslenmeye bağlıdır.

KOÇA VERME

Dişi tokluyu koça vermekte 18 ayı geçmemeliyiz. Sürüdeki koyunlar pratikte 6-8 yaşlarına kadar, koçlar ise 4-5 yaşlarına kadar damızlık olarak kullanılabilir.

KIZGINLIK (KOÇA GELME)

Koyunlarda kızgınlık genelde mevsime bağlıdır. Kızgınlık 28-30 saat devam etmektedir. Kızgınlık 14-19 günde bir tekrarlanır. Şayet sürüde koç katımı serbest olarak yapılıyorsa koç sürüde en az 35 gün kalmasında fayda vardır. Koç katımında önemli faktör dişilerin kızgınlığa gelmesidir. 20-30 koyuna 1 koç düşünülür.

KIZGINLIK BELİRTİLERİ

Koyunlar meleyerek erkek koyunun yanına sokularak veya birbirini üzerine atlayarak kızgınlığı belli ederler.

Bu dönemde ferç şişmiştir, çora akıntısı gelir ve sık sık idrar yapar.

KOYUNLARDA SAĞIM

Bir koyunda elde edilen gelirin %45'i etten, %15'i yapağı ve yapağıdan, %40'da süttendir. Bu yüzden sağım ve süt üretiminde çok önemli yer tutar.

Sağımda dikkat edilecek konular;

- Meradan dönen hayvan hemen sağıma alınmaz. Bir saat kadar dinlendirilir.
- Sağımda hayvanlara sert muamele yapılmaz
- Günde iki sağım yapıldığında sabah ve akşam sağımları arası en az 10 saat olmalı
- Soğuk ve kırağılı günlerde sabah sağımı daha geç sıcak günlerde daha erken yapılır
- Uzak meradaki hayvanlar olduğu yerde sağılır
- Sağım seri ve kısa sürede yapılmalıdır. 2-2,5 saatte 100 koyun sağılabilir
- Sağımdan önce memeler ve kaplar mutlaka temizlenir.

KOYUNLARDA BESLENME

Koyunlarda beslenmeyi dört bölümde inceleyebiliriz.

- 1- Koç katımında beslenme
- 2- Gebelikte beslenme
- 3- Süt veriminde beslenme
- 4- Verimsiz dönemde beslenme

1- Koç Katımında Beslenme :

Koç katımından 2 hafta önce başlayarak 6 hafta günde 400 gr.dan başlayarak 700-800 gr.a kadar fabrika yemi veya arpa, yulaf karışımı ile ek yemleme yapılır.

2- Gebelikte Besleme :

Gebelikte ilk üç ay mera iyi ise ek yeme gerek yoktur. Son 45 günde 300 gramdan başlanarak doğuma kadar 800 grama çıkılarak ek yemleme yapılır.

3- Süt Döneminde Besleme :

Tek kuzulu koyunlara günlük 700 gr. dane yem karması, ikiz kuzulu koyunlara da 1 kg. dane yem karması verilir.

Verimsiz dönemde mera ve anız otlatması kafi gelmektedir.

DAMIZLIK KOÇ BAKIMI

- Günde 1 kg. kadar yulaf

- Her gün biraz yeşillik
- Yeteri kadar hareket
- Kırkım yapılması
- Sabahları yemden önce bir tane taze yumurta yedirmeliyiz.

Bunlar yapılırsa koçların aşım kabiliyetleri yükselir, beklenen verim elde edilir.

KUZU BÜYÜTÜRKEN ŞU HUSUSLARA DİKKAT EDELİM

- Kuzu bölmelerinin altı temiz ve kuru olmalı, hava cereyanı olmamalıdır
- Kuzu bölmelerinde kuzular sıkışık olmamalıdır
- Kuzunun anasını emip emmediği izlenmelidir
- Kuzulara 15 günden sonra kuru ot ve kuzu başlangıç yemi verelim
- Kuzular meraya çıkmaya başlayınca otlama öncesi bir miktar kuru ot verelim ve mutlaka enterotoksemi aşısını yaptırın.

YOĞUN KUZU BESİSİ (ENTANSİF)

Önce kuzu büyütme yemine azar azar besi yemi katılır. Sonra her iki yem ayrı ayrı yemliklere konur. Bir hafta geçtikten sonra büyütme yemi kesilir.

Besiye alınan kuzular süttten kesilirler. Erkek kuzuların besi kabiliyeti daha yüksektir. O yüzden erkek kuzularla çalışmak daha karlıdır.

SÜT KUZUSU BESİSİ

Kuzu hem anasını emer hem de bolca kesif yem yer. Kuzulara 2 haftalık olduktan sonra ana süttüne ilaveten yiyebildikleri kadar kesif yem vermeliyiz.

KOYUN BESLENMESİNDE DİKKAT EDİLECEK KONULAR

- 1- Dönemler itibariyle yapacağımız yem değişikliğine yavaş yavaş geçilmelidir.
- 2- Mera dönemi başlangıcında meraya çıkış saatleri yavaş yavaş artırılarak devam edilmelidir.
- 3- Aşırı çiğ ve kırağının olduğu dönemlerde meraya çıkmadan önce bir miktar kuru ot veya saman verilip ondan sonra çıkarılmalıdır.
- 4- Verilen yem ne olursa olsun küflü ve kokuşmuş olmamasına özen gösterilmelidir.
- 5- Doğumun hemen akabinde anaya soğuk su verilmemelidir.

AĞIL YERİ SEÇİMİNDE DİKKAT EDİLECEK KONULAR

- 1- Taban suyu yüksek olmamalı
- 2- Meraya yakın olmalı

- 3- Meyilli arazi üzerinde olmalı
- 4- Yerleşim biriminden uzak olmalı
- 5- Kuzey rüzgarlarına kapalı olmalı

AĞIL YAPIMINDA DİKKAT EDİLECEK KONULAR

- 1- Bölgenin iklimine uygun olmalı
- 2- Hakim rüzgarlardan ve soğuktan korunmuş olmalı
- 3- İşlerin kolay görülmesine uygun olmalı
- 4- Hayvan sayısına yeterli olmalı
- 5- Maliyeti düşük olmalı

AĞIL ALAN HESABI

Gebe ve emziren koyun için : 2,25-2,5 m²

Erkek veya dişi toklu için : 0,5-0,6 m²

Koç için : 1,2-1,5 m²

Koyun için : 0,8- 1 m²

Süt emen kuzu için : 0,3-0,4 m²

Gezinti avlusu, ağılın kapladığı alanın iki katı olmalı, etrafı 1 m. yükseklikte çevrilmelidir.

Koyunların altında üstü de kuru olmalıdır.